SKYC–U–SNKT

संस्कृतम्

प्रथमं प्रश्नपत्रम्

(साहित्यम्)

समयः होरात्रयम् (घंटा-त्रयम्)

पूर्णाङ्काः 250

प्रश्नपत्र-सम्पृक्ताः विशेषनिर्देशाः

कृपया प्रश्नोत्तरलेखनपूर्वं निम्नलिखितनिर्देशाः सावधानतया पठनीयाः

खण्डद्वये विभाजिताः **अष्ट**-प्रश्नाः।

परीक्षार्थिभिः **पञ्चैव** प्रश्नाः समाधेयाः।

प्रश्नसंख्या **1** तथा **5** अनिवार्ये। शेषप्रश्नेषु **त्रयाणां** समाधानं प्रदेयम्। तत्र प्रत्येकखण्डात् **एकम्** अवश्यं करणीयम्।

प्रत्येकप्रश्नस्य तस्य भागस्य च अङ्काः तत्रैव निर्दिष्टाः।

प्रश्नसंख्या **1, 5** तथा **8 संस्कृतभाषयैव** समाधेयाः। शेष-प्रश्नानां समाधानं यथेच्छं संस्कृतभाषया अथवा **प्रवेशपत्रे** स्वीकृत-भाषया करणीयम्। संस्कृतभाषा देवनागरी-लिप्या एव लेखनीया।

प्रश्नोत्तरस्य शब्दसीमा यदि निर्धारिता तर्हि सा सीमा पालनीया।

प्रश्नक्रमानुसारमेव क्रमेण प्रश्नोत्तराणि प्रदेयानि। यदि उत्तरपुस्तिकायां किमपि पृष्ठं रिक्तं (अलिखितं) स्यात् तर्हि तत्र स्पष्टरूपेण अनुलोम-विलोमरेखा (×) विधेया। अंशतः प्रदत्तं प्रश्नोत्तरमपि संपूर्णप्रश्नोत्तरवत् परिगणितं भविष्यति।

SANSKRIT

PAPER—I

(LITERATURE)

Time Allowed : Three Hours

Maximum Marks : 250

QUESTION PAPER SPECIFIC INSTRUCTIONS

Please read each of the following instructions carefully before attempting questions

There are EIGHT questions divided in TWO Sections.

Candidate has to attempt FIVE questions in all.

Question Nos. **1** and **5** are compulsory and out of the remaining, THREE are to be attempted choosing at least ONE question from each Section.

The number of marks carried by a question/part is indicated against it.

Question Nos. **1**, **5** and **8** must be answered in SANSKRIT and the remaining questions must be answered either in SANSKRIT or in the medium authorized in the Admission Certificate. Answer written in SANSKRIT must be in Devanagari script.

Word limit in questions, wherever specified, should be adhered to.

Attempts of questions shall be counted in sequential order. Unless struck off, attempt of a question shall be counted even if attempted partly. Any page or portion of the page left blank in the Question-cum-Answer Booklet must be clearly struck off.

Optional Province · optionalprovince.com

खण्ड—A / SECTION—A

1. अधोलिखिताः सर्वे प्रश्नाः संस्कृतभाषया समाधेयाः —

Answer all of the following (to be written in Sanskrit language) :

(a) अधोनिर्दिष्टाः सर्वे प्रश्नाः संस्कृतभाषया समाधेयाः — 1×10=10

(i) अनुस्वारः, ह्, व्-वर्णानामुच्चारणस्थानानि लेख्यानि।

(ii) 'मम मित्राणि ग्रामं गच्छन्ति'—वाच्यपरिवर्तनं क्रियताम्।

(iii) 'अणुदित्सवर्णस्य चाऽऽप्रत्ययः' अत्र अण्प्रत्याहारान्तर्गताः वर्णाः लेखनीयाः।

(iv) प्रयोगे संवृतप्रयत्नवान् स्वरः कः?

(v) 'प्रकाशेन तायते'—वाच्यं परिवर्तयत।

(vi) 'पञ्चगङ्गम्' इत्यत्र विग्रहपूर्वकं समासनाम लिखत।

(vii) 'स्त्री प्रमाणी यस्य सः' इत्यत्र समासं समासनाम च दर्शयत।

(viii) टि संज्ञा का? केन नियमेन विधीयत एषा?

(ix) 'षण्णवतिः' इत्यत्र सूत्रोल्लेखपूर्वकं सन्धिविच्छेदः विधेयः।

(x) 'अहो ईशाः' इत्यत्र सूत्रोल्लेखपूर्वकं सन्धिस्थितिः विशदनीया।

(b) अधोलिखितेषु वाक्येषु रेखाङ्कितपदेषु सूत्रोल्लेखपूर्वकं विभक्तिप्रयोगः संस्कृतभाषया निर्णेयः — 2×5=10

(i) रामेण बाणेन हतो बाली।

(ii) हरिः वैकुण्ठम् अधिशेते।

(iii) सुधां क्षीरनिधिं मथ्नाति।

(iv) एधोदकस्य उपस्कुरुते।

(v) वनस्य अन्तिके मा याहि।

(c) अधोलिखितानां सूत्राणामर्थोदाहरणानि संस्कृतेन *3-4* पंक्तिभिर्लेख्यानि— 2×5=10

(i) उपदेशेऽजनुनासिक इत्

(ii) पूर्वत्रासिद्धम्

Optional Province · optionalprovince.com

(iii) अपवर्गे तृतीया

(iv) कर्तृकरणे कृता बहुलम्

(v) तद्धितार्थोत्तरपदसमाहारे च

(d) एकशेषस्य स्वरूपं विवेचनीयम्। 10

(e) 'प्रायेणान्यपदार्थप्रधानो बहुव्रीहिः' इत्यत्र 'प्रायेण'-पदपाठस्य महत्त्वं प्रतिपाद्यताम्। 10

2. अधोलिखिताः सर्वे प्रश्नाः समाधेयाः —

Answer all of the following :

(a) वैदिकभाषायां तिङन्तप्रयोगवैशिष्ट्यं वर्णनीयम्। 20

Describe the special characteristics of the use of Tiṅ ending words in Vedic language.

(b) अर्थविकासस्य दिशः विवृणुत। 15

Elaborate the directions of semantic expansion.

(c) भाषाविज्ञानक्षेत्रे कात्यायनस्य योगदानं समीक्ष्यताम्। 15

Analyze the contribution of Kātyāyana in linguistic studies.

3. अधोलिखिताः सर्वे प्रश्नाः समाधेयाः —

Answer all of the following :

(a) संस्कृतकथासाहित्यमवलम्ब्य एको निबन्धो लेख्यः। 10

Write an essay on Sanskrit Kathā literature.

(b) ''प्रियाङ्कपालीव विमर्दहृद्या न कालिदासादपरस्य वाणी''—उक्तिरियं समीक्षणीया। 15

Critically appreciate the statement ''प्रियाङ्कपालीव विमर्दहृद्या न कालिदासादपरस्य वाणी''.

(c) रामायणस्योपजीव्यता विवेचनीया। 15

Discuss the *Rāmāyaṇa* as a sourcebook.

(d) संस्कृतमुक्तककाव्यानां समीक्षा विधेया। 10

Analyze Sanskrit Muktakakāvyas.

Optional Province · optionalprovince.com

4. अधोलिखिताः सर्वे प्रश्नाः समाधेयाः —

Answer all of the following :

(a) रससूत्रमुद्धृत्य विस्तरेण व्याख्यायताम्। 20

Cite and elaborate the Rasasūtra.

(b) रामायणस्य आदिकाव्यत्वं साधनीयम्। 15

Establish the *Rāmāyaṇa* as the first epic.

(c) "नैषधं विद्वदौषधम्"—सूक्तिरेषा विवेचनीया। 15

Justify the statement—"नैषधं विद्वदौषधम्".

खण्ड—B / SECTION—B

5. अधोलिखिताः सर्वे प्रश्नाः संस्कृतभाषया समाधेयाः — 10×5=50

Answer all of the following (to be written in Sanskrit language) :

(a) वेदारम्भसंस्कारस्य स्वरूपं महत्त्वं च प्रतिपाद्यताम्।

Describe the features and importance of Vedārambha Saṁskāra.

(b) भारतीयज्ञानपरम्परायामार्यभट्टस्य योगदानं समीक्षणीयम्।

Evaluate the contribution of Aryabhaṭṭa in Indian knowledge tradition.

(c) वर्णाश्रमयोः सम्बन्धं विवृणुत।

Discuss the relationship between the Varṇa system and Āśrama system.

(d) आश्रमेषु ज्येष्ठस्य आश्रमस्य महत्त्वं प्रतिपादयत।

Describe the importance of the superior Āśrama from among the Āśramas.

(e) प्राचीनभारते भित्तिचित्रकलायाः विकासः निरूपणीयः।

Describe the growth of the art form of wall painting in ancient India.

6. अधोलिखिताः सर्वे प्रश्नाः समाधेयाः —

Answer all of the following :

(a) श्रीमद्भगवद्गीतासु स्थितप्रज्ञलक्षणानि विवेच्यानि। 20

Elucidate the characteristics of Sthitaprajña according to the *Śrīmadbhagavadgītā*.

Optional Province · optionalprovince.com

(b) सांख्यमाश्रित्य गुणत्रयस्य स्वरूपं कार्यविधिं च प्रतिपादयत। 15

Describe the features and functionings of three Guṇas according to Sāṁkhya Philosophy.

(c) शाङ्करभाष्यमवलम्ब्य 'शास्त्रयोनित्वात्' सूत्रं विवृणुत। 15

Explain the aphorism 'शास्त्रयोनित्वात्' according to Śāṅkarabhāṣyam.

7. अधोलिखिताः सर्वे प्रश्नाः समाधेयाः —

Answer all of the following :

(a) योगशास्त्रोक्तानि चित्तपरिकर्माणि प्रतिपादयत। 20

Elaborate the Chitta-parikarmas as presented in the Yogaśāstra.

(b) बौद्धदर्शने प्रतिपादितानि चत्वारि आर्यसत्यानि निरूपणीयानि। 15

Describe the Four-fold Noble Truths as discussed in the Buddhist Philosophy.

(c) वैशेषिकशास्त्रस्वीकृतो 'विशेष'नामकः पदार्थः प्रकाशनीयः। 15

Describe the concept of 'विशेष' as accepted in the Vaiśeṣika system of philosophy.

8. अधोलिखिताः सर्वे प्रश्नाः संस्कृतभाषया समाधेयाः —

Answer all of the following (to be written in Sanskrit language) :

(a) अधोलिखितं सन्दर्भं सम्यगवधार्य तदधस्तात् पृष्टानां प्रश्नानामुत्तरं देवनागरीलिप्या **स्वेन संस्कृतेन** दीयताम्। प्रत्येकमुत्तरं *3-4* पंक्तिभिः भवेत्— 5×5=25

पृथिव्येषा माताऽस्मदादीनाम्। पृथिवीं विना जीवनस्य कल्पनाऽपि कर्तुं न शक्यते। पृथिव्यां जनसंख्यायाः महाभारः निरन्तरं वर्धत एव। नगरीकरणं तस्याधारभूतसंरचनाविकासार्थं च तरूणां निरन्तरमविचारितकर्त्तनं, प्राकृतिक-संसाधानामसीमितदोहनम्, अनावश्यकतटबन्धनिर्माणं सरित्सु—सर्वाण्येतानि पृथिवीं भृशं प्रदूषयन्ति। महोल्बायाः (ozone) अजस्रं क्षरणेन निखिले जगति प्रखरः असह्यश्च तापः भूयशः वर्धमानस्तिष्ठति। हिमानीगलनेन विश्वं भयाक्रान्तं जातम्। पृथिव्याः पर्यावरणस्य च रक्षणाय वृक्षारोपणमभियानरूपेण संचालयेयुः। जनैः स्वस्वजन्मदिवसेषु एकः फलवान् वृक्षः अवश्यमेव रोपणीयः। निपानेषु, जलाशयेषु, नदीषु, सागरेषु, पर्वतमालासु च अपशिष्टप्रक्षेपणात् आत्मनः निवारयेयुः। उपायैरेतैरस्मदीया पृथिवी आगामिवंशेभ्यः निवासार्हा भविष्यति।

(i) का माताऽस्मदादीनाम्?

(ii) पृथिव्यां कः निरन्तरं वर्धते?

(iii) नगरीकरणस्य विकासार्थं कानि कार्याणि क्रियमाणानि सन्ति?

(iv) महोल्बायाः क्षरणेन पृथिव्यां कः वर्धते?

(v) पृथिव्याः रक्षणाय किमभियानं सञ्चालनीयम्?

Optional Province · optionalprovince.com

(b) अधोलिखितं सन्दर्भं सम्यगवधार्य तदधस्तात् पृष्टानामुत्तरं देवनागरीलिप्या **स्वेन संस्कृतेन** दीयताम्। प्रत्येकमुत्तरं *3-4* पंक्तिभिर्भवेत्— 5×5=25

श्रीअन्नं स्वास्थ्यस्य पोषणस्य च दृष्ट्या अतिमहत्त्वपूर्णमस्ति। तस्मादेवाद्यत्वे श्रीअन्नं 'सुपरफूड' पोषणदायकमन्नमित्युच्यते। वज्रान्नं भविष्यान्नमिति सम्बोध्यते। श्रीअन्नोत्पादकेषु देशेषु भारतं शीर्षस्थं गण्यते। श्रीअन्ननिर्यातेि च द्वितीयस्थाने वर्तते अस्मद्देशः। श्रीअन्नानि एसिडग्लूटिनसशून्यानि सुपाच्यानि पौष्टिकानि च खाद्यान्नानि इति मन्यन्ते विशेषज्ञैः। वज्रान्नसेवनेन मधुमेहरोगभयं क्षीणतरं कर्तुं शक्यते। वज्रान्नं कैल्शियमायरनजिंकफास्फोरसमैग्नीशियमपोटैशियमप्रभृतीनां खनिजानां समृद्धं स्रोतः अस्ति। अस्य नियमितसेवनेन कुपोषणवारणे महत्साहाय्यं प्राप्यते। यवनालः, वज्रान्नं, प्रियङ्गुः, कङ्गुः, कोद्रवः अणुश्च सकलानीयानि श्रीअन्नानि स्वास्थ्यवर्धकानि पोषणकराणि च सन्ति। सर्वकारैः कृषीवलाः श्रीअन्नोत्पादनसंवर्धनाय नैकविधं प्रेर्यमाणाः सन्ति।

(i) श्रीअन्नं किमर्थं महत्त्वपूर्णमस्ति?

(ii) कानि 'सुपरफूड' इत्युच्यन्ते?

(iii) कैः रहितानि श्रीअन्नानि सुपाच्यानि भवन्ति?

(iv) वज्रान्नसेवनेन कस्य रोगस्य भयं क्षीणतरं सञ्जायते?

(v) कस्य नियमितसेवनं कुपोषणं वारयति?

★★★

Optional Province · optionalprovince.com